

Перелік джерел посилання

1. Черноусенко О. Ю., Чепелюк О. О., Риндюк Д. В. Основи наукових досліджень та інженерної творчості : навч. посібн. Київ, 2016. С. 94.
2. Солдатенко О. Інформаційний простір у мережі Інтернет: правове регулювання та контроль. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 5. С. 134—140. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2018/5/27.pdf> (дата звернення: 22.02.2023).
3. Чемеркін С. Г. Стилїстика гіпертексту. *Мовознавство*. 2009. С. 79—87. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/183429/10-Chemerkin.pdf?sequence=1> (дата звернення: 22.02.2023).
4. Document and website structure / MDN Web Docs. URL: https://developer.mozilla.org/en-US/docs/Learn/HTML/Introduction_to_HTML/Document_and_website_structure (дата звернення: 22.02.2023).

Актуальні питання підготовки експертних кадрів у сфері інтелектуальної власності та визначення професійних компетентностей експертів

Наталія Кісіль,

канд-ка с.-г. наук, Київського відділення ННЦ «ІСЕ ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса», м. Київ, Україна, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1097-360X>, e-mail: kisil_n@ukr.net

Розглянуто питання підготовки експертних кадрів і визначення професійних компетентностей судових експертів та фахівців, які залучаються до проведення судових експертиз у сфері інтелектуальної власності.

Ключові слова: судова експертиза; підготовка експертів; інтелектуальна власність; професійні компетентності експертів.

Current issues of expert staff training in the field of intellectual property and determining professional competencies of forensic experts

Nataliia Kisil

The issues of expert staff training and determining professional competencies of forensic experts and specialists who are involved in conducting forensic examinations in the field of intellectual property have been stressed.

Keywords: forensic science; training of forensic experts; intellectual property; professional competencies of forensic experts.

Розглядати питання щодо становлення й розвитку будь-якого напрямку судової експертизи та особливостей підготовки експертних кадрів неможливо без згадки та віддання належної шани науковцям та експертам-практикам, які присвятили своє життя формуванню науково-методологічних основ судової експертизи, а також підготовці наукових та експертних кадрів. Наукова спадщина Л. Є. Ароцкера, Н. і Кліменко, М. Я. Сегая, О. Р. Шляхова та інших видатних учених [1—3] нині слугує нам підґрунтям для опанування фундаментальних понять криміналістики та судової експертизи, дає змогу усвідомити сутність та зміст судово-експертної діяльності, допомагає ознайомитися із формуванням науково-методичних підходів розв'язання експертних завдань, що має значення для розвитку нових видів судової експертизи.

Одним із відносно молодих напрямів судової експертизи, які набули активного розвитку

в Україні за останні 20 років, є експертиза у сфері інтелектуальної власності. У межах цього класу експертизи встановлюються фактичні дані про властивості, ознаки, закономірності створення та використання об'єктів, які є специфічними саме для цього напрямку — об'єкти права інтелектуальної власності. Вони за своєю природою є нематеріальними об'єктами та набувають правової охорони за умови фіксації (втілення) у певній об'єктивній (матеріальній) формі із дотриманням усіх установлених законодавством умов для надання правової охорони об'єктам інтелектуальної власності.

У межах класу «Експертиза у сфері інтелектуальної власності» нині розрізняють такі види експертизи: експертиза літературних і художніх творів; експертиза фонограм, відеограм, програм (передач) організацій мовлення; експертиза винаходів і корисних моделей; експертиза промислових зразків; експертиза сортів рослин;

експертиза комерційних (фірмових) найменувань, торговельних марок (знаків для товарів і послуг), географічних зазначень; експертиза комерційної таємниці (ноу-хау) і раціоналізаторських пропозицій; економічна експертиза у сфері інтелектуальної власності.

Диференціація видів судових експертиз, що існують у межах класу «Експертиза у сфері інтелектуальної власності» побудована виходячи з об'єктів експертних досліджень, які є специфічними для кожного виду експертиз. Винятком є лише економічна експертиза, у межах якої визначається вартість майнових прав на всі об'єкти інтелектуальної власності та проводиться розрахунок збитків, заподіяних у результаті порушення прав на них.

Аналіз літературних джерел показав, що розгляд справ, пов'язаних із порушенням прав інтелектуальної власності або визнанням таких прав, в інших країнах також відбувається із залученням фахівців, що володіють спеціальними знаннями. Для встановлення певних фактичних даних та обставин справи в таких категоріях юридичних проваджень залучаються судові експерти, що атестовані за певними напрямками, патентні повірені, відомі вчені або фахівці у відповідній галузі знань чи мистецтва. Більш детально дослідження практики різних країн із залучення фахівців для встановлення фактів, що мають значення для вирішення справ, пов'язаних із захистом прав інтелектуальної власності, розглядалися у попередніх роботах [4, с. 423—424].

В Україні встановлення фактичних даних та обставин справи про властивості, ознаки, законності створення й використання об'єктів інтелектуальної власності, їх вартість, завдані збитки та економічні операції щодо цих об'єктів, як ми вже зазначали, входить до предмету судової експертизи у сфері інтелектуальної власності.

Слід відзначити, що, під час проведення досліджень навіть у межах однієї експертної спеціальності, об'єктами експертизи можуть бути різні об'єкти права інтелектуальної власності. Наприклад, розв'язуючи експертне завдання щодо встановлення факту відтворення твору мистецтва в торговельній марці, необхідно знати особливості надання правової охорони двом об'єктам: власне твору (який розглядається як об'єкт авторського права) і торговельній марці. У зв'язку з тим, що відтворення в торговельних марках відомих творів мистецтва є однією з підстав у відмові в наданні правової охорони цим

позначенням, у процесі проведення судових експертиз виникає потреба в наявності в експертів знань природи різних об'єктів інтелектуальної власності та особливостей набуття прав інтелектуальної власності.

Для удосконалення підходів до підготовки судових експертів у сфері інтелектуальної власності важливе значення має визначення професійних компетентностей, якими мають володіти особи, що будуть залучатися до проведення судових експертиз. Оскільки, з огляду на зміст поставленого експертного завдання, необхідності дослідження властивостей та ознак певного об'єкта інтелектуальної власності, а також обставин його створення, набуття правової охорони та використання, у особи, яка залучається до проведення експертизи, мають бути наявні відповідні професійні компетентності для надання науково-обґрунтованого та повного висновку.

Слід зазначити, що нині не сформовано критеріїв для визначення рівня професійних компетентностей судових експертів та фахівців, які залучаються судом, слідством або іншими учасниками справи, до проведення судових експертиз, зокрема вимог, що пред'являються до їх професійних знань, умінь, навичок, здобутих компетентностей за результатами професійної підготовки та практичного досвіду роботи.

У зв'язку із актуальністю цієї тематики 2022 року до Тематичного плану науково-дослідних робіт науково-дослідних установ судових експертиз Мінюсту України включено НДР «Розробка Довідника професійних компетентностей судових експертів». Організаціями, що забезпечують виконання цієї НДР, є ННЦ «ІСЕ ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» та НДЦЕС із питань інтелектуальної власності Мінюсту України. Серед етапів виконання цієї роботи передбачено здійснення розробки професійних компетентностей за різними видами експертизи у сфері інтелектуальної власності.

У результаті проведених досліджень виявлено, що, оскільки об'єкти інтелектуальної власності можуть бути створені у будь-якій сфері людської діяльності, для надання повних та науково-обґрунтованих висновків, у експертів (фахівців), що залучаються до проведення експертиз, мають бути наявними, зокрема, такі основні компетентності:

- знання особливостей створення, набуття права інтелектуальної власності й використання відповідних об'єктів інтелектуальної власності;

- наявність теоретичних знань природи досліджуваних об'єктів (має бути достатній рівень знань у певній галузі техніки, мистецтва, ремесла або науки, до якої належать досліджувані об'єкти);
- розуміння предмету різних видів судової експертизи у сфері інтелектуальної власності;
- зважаючи на процесуальний статус судового експерта, обов'язковою вимогою має бути здобуття сукупності знань з теоретичних, організаційних і процесуальних питань судової експертизи, а також умінь та навичок застосування науково-обґрунтованих методичних положень розв'язання експертних завдань, притаманних певній експертній спеціальності.

Під час підготовки фахівцям, які мають намір отримати (підтвердити) кваліфікацію судового експерта, необхідно набути певних знань та вмінь, а під час складання кваліфікаційного іспиту продемонструвати набуті компетентності.

Метою навчання (стажування), на нашу думку, має стати формування у слухачів цілісної системи знань основних принципів судово-експертної діяльності, процесуальних особливостей призначення та проведення судових експертиз, методичних підходів розв'язання експертних завдань, які ставляться на вирішення експертизи у сфері інтелектуальної власності, а також надання уявлення про сучасний стан та перспективи

розвитку судової експертизи у сфері інтелектуальної власності в Україні.

Застосування засвоєних фахівцями знань та набутих під час навчання (стажування) навичок застосування основних теоретичних, процесуальних, загально-методичних положень судової експертизи у сфері інтелектуальної власності, опанування законодавчої бази з питань організації та проведення судових експертиз та експертних досліджень, а також основними методичними підходами розв'язання експертних завдань є основою для здійснення практичної діяльності в межах видів судової експертизи у сфері інтелектуальної власності.

Перелік джерел посилання

1. Ароцкер Л. Е. О «синтетической» форме производства судебных экспертиз. *Криминалистика и судебная экспертиза*. 1980. Вып. 20. С. 75.
2. Клименко Н. І. Судова експертологія : курс лекцій : навч. посіб. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл. Київ, 2007. 528 с.
3. Сегай М. Я., Стринжа В. К. Судебная экспертиза материальных следов-отображений (проблемы методологии). Киев, 1997. 174 с.
4. Кисиль Н. В. Роль экспертизы в процессе доказывания нарушений прав интеллектуальной собственности: в контексте судебной реформы. *Криминалистика і судова експертиза*. 2017. Вып. 62. С. 420—430. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/krise_2017_62_52 (дата звернення: 02.03.2023).

Л. Ю. Ароцкер — видатний криміналіст і судової експерт ХХ століття

Олександр Ключев,

д-р юрид. наук, професор, заслужений юрист України, ННЦ «ІСБ ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса», м. Харків, Україна, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8722-4781>, e-mail: hniise@hniise.gov.ua

Проаналізовано наукові здобутки видатного науковця-криміналіста й експерта Льва Юхимовича Ароцкера, висвітлено його вплив на формування харківської школи судових експертів.

Ключові слова: криміналістика; судова експертиза; судова експертологія.

L. Yu. Arotsker — an outstanding criminologist and forensic expert of the XX century

Oleksandr Kliuiev

The scientific achievements of the outstanding criminologist and expert Lev Yukhymovych Arotsker are analyzed, and his influence on the formation of the Kharkiv School of forensic experts is highlighted.

Keywords: forensics; forensic examination, legal expertise.

2022 року повномасштабне вторгнення російських агресорів на українську землю завадило святкуванню 95-го ювілею від дня народження Льва Юхимовича Ароцкера — видатного науковця, доктора юридичних наук, професора, одного із провідних спеціалістів у галузі судової

експертизи (зокрема, почеркознавства) та судової етики, використання криміналістичних засобів, методів і рекомендацій у судовому розслідуванні тощо. Життя й діяльність Л. Ю. Ароцкера нерозривно пов'язані з Харківським науково-дослідним інститутом судових експертиз ім.